

Varkensribben

Over het boek

Auteur: Amarylis De Gryse

Uitgeverij: Prometheus

Jaar van uitgave: 2020

Over de maker

Amarylis De Gryse groeide op in West-Vlaanderen maar woont nu in Antwerpen, in een klein huisje naast de snelweg. Ze schoolt zich om tot boerin. “Varkensribben” is haar debuutroman, maar ze heeft ook al met kortverhalen meegedaan aan schrijfwedstrijden.

- Schrijven jullie zelf ook (kort)verhalen? Hebben jullie al eens meegedaan aan een schrijfwedstrijd? Willen jullie aan een wedstrijd meedoen?
→ <https://schrijvenonline.org/wedstrijden> (Schrijfwedstrijden in Vlaanderen)

1. VERHAAL

1.1 Cover

De cover van dit boek heeft een grijsachtige achtergrond. In de linkerbovenhoek staat een spiegelei. Onder het ei is de titel “Varkensribben” geschreven. De letters zijn geel.

→ Waarom koos de uitgever voor deze titel? In het boek wordt eten regelmatig vermeld, omdat Marieke tijdelijk geen deftig eten kan kopen of klaarmaken in haar huurauto. Als ze voor het eerst weer uitvoerig ontbijt bij Jozef, Elza’s man, eet ze spiegeleieren met spek (p.165).

De scène met de gehaktballen is de eerste keer dat eten heel duidelijk wordt besproken, in relatie tot de familie van Marieke (Hoofdstuk 5, p.24). Andere belangrijke gerechten: varkenswangetjes, het laatste eten dat Marieke kookte voor Blok (Hoofdstuk 22, p.96), worst met appelmoes, het standaard eten in het rusthuis (Hoofdstuk 24, p.104-105)

→ Vind je deze cover aantrekkelijk? Zou het ervoor zorgen dat je dit boek kiest?

1.2 Titel

→ Waarom zou “Varkensribben” de titel zijn? Vind je het goed gekozen? Eten is overduidelijk een thema in dit boek. Blok is ook een slager. Op pagina 112 lezen we hoe Blok Mariekes lichaamsdelen vaak benoemde alsof ze op zijn toonbank ligt.

1.3 Korte inhoud

Marieke is een jonge verpleegster en werkt in een bejaardentehuis. Dag in, dag uit zorgt ze uiterst respectvol voor de ouderen. Wanneer Marieke door haar jeugdliefde Blok uit huis wordt gezet, blijft ze achter zonder geld, zonder huis, zonder vangnet. Noodgedwongen slaapt ze in een huurauto aan de vaart. Die kon ze nog net huren met het beetje geld dat ze had. Haar zomerkleren is ze kwijtgeraakt in de wasserij.

Terwijl haar persoonlijke leven ontrafelt, zorgen besparingen ook voor problemen op haar werk. Het gebouw is oud, te warm en onderbemand – zo is ze bijvoorbeeld de enige persoon voor de ochtendshift. Marieke heeft geen fantastische band met haar collega’s en ze heeft weinig tijd om alle ouderen goed te verzorgen. Gelukkig is er Jozef, waar Marieke een bijzondere vriendschap mee opbouwt en die haar uiteindelijk helpt.

Aan de hand van flashbacks komen we tussendoor meer te weten over Mariekes kindertijd. Ze maakt eten klaar met haar moeder, die altijd goed voor haar zorgde. We krijgen ook een zicht op de relatie met haar zussen. We zien hoe Marieke zich niet thuis voelt bij haar zus, hoe haar moeder steeds slechter wordt en Marieke zich van haar lostrekt en hoe ze zich steeds meer door Blok laat leiden en uiteindelijk bij hem intrekt. Later lezen we hoe haar relatie met Blok verslechtert, hoe hij haar slechter begint te behandelen en uiteindelijk hoe ze het huis wordt uitgegooid.

Enzaam ploetert Marieke verder, tijdens een verstikkende hittegolf. Ze vindt zichzelf pas terug wanneer ze de confrontatie met haar verleden aangaat.

1.4 Personages

Marieke: Marieke is een gebroken vrouw, we weten niet wat haar precieze leeftijd is, maar ze heeft geen gemakkelijke jeugd gehad en haar misgelopen relatie heeft haar zelfvertrouwen nog meer doen kelderen. In het begin van het boek loopt ze al op haar laatste benen en doorheen het boek komt ze steeds dichterbij de druppel die de emmer doet overlopen.

Jozef: Jozef is de man van Elza, een bewoonster van het woonzorgcentrum. Hij is oud, maar hij lijkt zijn leven wel voor elkaar te hebben. Hij is een goede man voor zijn vrouw, die steeds meer aftakelt. Hij merkt op hoe Marieke er steeds minder goed aan toe is en hij is haar reddende engel.

Elza: Elza is een van de bewoners in het rusthuis. Ze is ook Mariekes favoriete bewoner. Elza is een vriendelijke en vrolijke oude vrouw die Marieke ook graag heeft. Ook nadat Elza begint af te takelen blijft Marieke haar vriendin en in de heldere momenten van Elza zijn ze ook eerlijk tegen elkaar.

→ Wat vond je van de vriendschap tussen Elza en Marieke, ondanks Elza's conditie en het leeftijdsverschil?

Blok: Blok is de vriend van Marieke. We komen hem enkel in flashbacks tegen. Eerst als de zoon van haar baas, want Marieke doet haar vakantiejob bij Bloks vader in de Vleescentrale. Wanneer haar thuissituatie verslechtert, wordt ze steeds meer afhankelijk van hem. Daarom is ze heel kwetsbaar bij hem, en ook heel volgzzaam. Marieke beseft niet meteen dat hun relatie de foute kant uitgaat. Blok wordt gemeen naar haar toe, zegt dat ze dik is en begint te beslissen wat ze nog mag eten.

Blok zijn moeder had heel duidelijke verwachtingen van Marieke. Ze zou trouwen met Blok en mee werken in de slagerij en de perfecte schoondochter zijn. Al snel blijkt dat zodra Marieke deze verwachtingen niet volgt, ze zich heel anders en veel minder moederlijk zal gedragen naar Marieke toe.

De familie: De familie van Marieke heeft een aantal problemen. Haar moeder verwaarloosde Marieke en hield haar weg van haar vader. Haar zussen lijken altijd een eenheid te zijn. Liesbeth is de persoon die haar nog het meeste helpt. Haar vader wil moeite doen om de band aan te halen, maar wordt door de moeder en dan door Marieke zelf op afstand gehouden.

1.5 Genre

Dit is een tragikomisch verhaal, maar met de nadruk op het tragische aspect. Marieke voelt zich niet goed in haar vel en dit is heel duidelijk in het boek. Ze heeft eetproblemen, donkere gedachten en nood aan therapie. Het boek wordt nergens te donker of zwaar, maar soms wordt er daardoor wat licht over bepaalde factoren gegaan, zoals pagina 13, waar er volledig uitgeschreven staat hoe Marieke zelfmoord zou kunnen plegen in een wasserette. Op pagina 46 belt ze naar de noodcentrale omdat ze donkere gedachten heeft en wordt ze afgewezen. In het boek zijn er nog voorbeelden te vinden van zwaarwichtige gebeurtenissen waar de auteur op een luchtigere, soms zelfs grappige manier mee omgaat. Vandaar een tragikomisch verhaal.

→ Kan jij nog aan voorbeelden denken van donkere of moeilijke dingen die Marieke meemaakt, maar die verteld worden op een lichtvoetige of grappige manier?

Een rake openingszin kan meteen de toon van een boek zetten: 'Zo gaat het leven: je wordt het huis uit gegooid net wanneer je de was zou moeten doen.' Analyseer in groep de eerste zin van "Varkensribben". De openingszin

van het boek illustreert de – soms ietwat paradoxale – combinatie van humor en tragedie. Ook spreekt de berusting van Marieke. Ze is iemand die het leven over zich laat komen. Ze laat het allemaal maar gebeuren. Als lezer wil je haar wakker schudden. Ze heeft een tragisch leven en de toon waarop ze dit zelf beschrijft, doorspekt met donkere humor, maakt het des te treffender.

1.6 Einde

Het verhaal begint duidelijk ten goede te keren wanneer Marieke bij Jozef intrekt. Ze heeft weer een huis, een bed en deftige maaltijden. Ze kan zomerkleren dragen. De sfeer in het boek verandert ook al is de situatie op haar werk nog heel tragisch. Liesbeth, haar zus, zoekt haar op, en doet Marieke inzien dat haar moeder niet voor haar heeft gezorgd, en dat haar herinneringen van haar kindertijd niet kloppen. Marieke kookte vroeger met haar vader, niet met haar moeder.

Uiteindelijk heeft ze genoeg van de situatie op haar werk, ze neemt actie en dit zorgt ervoor dat ze geschorst wordt. In de flashbacks zien we hoe Blok haar verdenkt van vreemdgaan en hoe ze dit toegeeft, ook al is dit niet het geval, en hoe ze zo het huis uit gezet wordt.

Tenslotte zoekt ze haar vader op, omdat ze zich herinnert dat hij altijd voor haar had gezorgd in plaats van haar moeder, maar hij is op reis. Op het einde van het boek maakt ze eten klaar in Jozef zijn keuken, een verse maaltijd omdat ze eindelijk weer geld heeft.

Een open einde.

→ Wat denk je van het einde? Ben je blij met dit open einde?

→ Hoe denk je dat dit verhaal verder zal gaan?

Opdracht: Schrijf of verzin zelf een mogelijk einde. Dit kan in groep of alleen.

1.7 Non-lineaire verhaallijn

Het boek begint in medias res, in het midden van het verhaal. Via flashbacks komt de lezer te weten wat er vóór het begin van het boek is gebeurd.

→ Vond je dit een goede beslissing van de auteur? Zou je nog boeken zoals dit lezen?

2. DE VERWERKING

2.1 Het rusthuis

Het rusthuis wordt voorgesteld als een saaie en verwaarloosde plek. Marieke heeft weinig tijd om de ouderen te verzorgen of zelfs maar even met hen te praten. Ze is ook de enige werknemer op de vroege shift. Er is geen tijd voor uitstappen en het eten is vaak hetzelfde, worst met appelmoes. Tenslotte is er geen airco in de zomer wat ervoor zorgt dat er op een korte tijd twee bewoners sterven. (Hoofdstuk 4, p.20, 22. Hoofdstuk 30, p.128)

→ Zou jij als je oud bent in het rusthuis van Marieke willen verblijven? Of in een ander rusthuis?

Denk je dat de woonzorgcentra in jouw buurt fijnere plekken zijn om te verblijven? Zouden ze dat moeten zijn?

2.2 Respect voor ouderen en waardig ouder worden

In het boek wordt er snel duidelijk gemaakt hoe de bewoners van het rusthuis behandeld worden. De minst mobiele ouderen of de 'hopeloze gevallen' zoals Marieke de directeur zijn speech cru samenvat in hoofdstuk 17, worden met weinig respect behandeld. Ze blijven vast zitten in het oude veel te warme gebouw dat onderbemand is. Ze worden gewassen met water uit flessen, drie liter per persoon en krijgen elke dag hetzelfde eten.

→ Welke voorbeelden komen er in het boek voor over hoe de ouderen slecht behandeld worden? Veel te warm, oud gebouw, ze worden achtergelaten, hun water is afgesloten, weinig bezoek van de familie...

→ Vind je dat onze maatschappij respectvol met ouderen omgaat? Of worden ze ook verwaarloosd?

Leg uit waarom.

2.3 De familie

Marieke heeft veel ideeën over haar familie, maar als een niet-betrouwbare verteller kan Marieke niet op haar woord geloofd worden. Zo dacht ze bijvoorbeeld dat haar moeder altijd goed voor haar zorgde tot aan de scheiding en ze haar moeder begon te vermijden. Haar zussen waren altijd een eenheid waar ze niet tussen kon komen, maar Liesbeth nam zelf de moeite om haar te contacteren. En er werd niet gesproken over Marieke haar vader tot ze hem tegenkwam op haar werk en hem plots begon te stalken.

- Wat zegt Marieke haar familie over haar? Marieke voelt zich in het begin van het boek uitgesloten door haar familie. Ze wil geen hulp vragen en gaat zelfs zo ver om alles verborgen te houden als ze haar familie ziet. Ze is heel onzeker, bijvoorbeeld op p. 40, waar ze niet voor zichzelf opkomt wanneer haar moeder haar de schuld geeft van haar mislukte relatie met Blok.
- Vind je dat Marieke een goede relatie heeft met haar familie?
- Hoe denk je dat Mark, haar vader, zou reageren als hij Marieke zou zien op het einde van het boek. Ofwel helemaal op het einde, ofwel terwijl ze de spaghetti eet in zijn keuken.

2.4 Eten en eetproblemen (Moeilijke thema's bespreken, zie bijlage)

Een groot thema in het boek is eten, dit is duidelijk door zowel de titel als de cover van het boek. Blok is een slager, Marieke heeft in de slagerij gewerkt. Het eten in het rusthuis wordt vaak genoemd. De beschrijvingen van eten en koken zijn heel beeldend.

- Kan je enkele voorbeelden zoeken waar er zo over eten geschreven wordt (bijvoorbeeld wanneer Marieke gehaktballen gaat maken met haar moeder)?
- Wat vond je van de passages over de verschillende Vlaamse gerechten? Heb je die zelf ook allemaal al eens gegeten? Kreeg je er honger van tijdens het lezen?

Maar ook eetproblemen komen aan bod in het boek. Zo is er Marieke haar obsessie met pralines, die begon nadat ze er kreeg van haar grootmoeder. Marieke moet vermageren van Blok, waardoor ze te weinig eet en stiekem yoghurtjes eet op haar werk. Dan koopt ze na haar werk pralines en eet ze de doos leeg om het dan terug uit te spuwen. Dit stopt nadat ze het huis wordt uitgezet door Blok, omdat ze er geen geld meer voor heeft.

- Herkende je dit als een eetprobleem toen je dit las in het boek? Vond je dat dit goed behandeld werd? Hoe had dit eventueel beter behandeld kunnen zijn? (Bv. Marieke zoekt hier op het einde van het boek hulp voor)
- Heeft Marieke een eetprobleem (in verband met de pralines)?
- Hoe help je iemand met een eetprobleem?

De presentatoren van De Bende van het Boek (een literatuurpodcast) analyseerden "Varkensribben" als volgt: 'Eten houdt deze roman samen doorheen de verschillende plots. De Gryse wil het in dit boek hebben over hoe eten basisemoties kan veranderen en dat is volgens ons zeker gelukt. Zo eet Marieke elke dag een volledige doos pralines, worden een aantal bereidingen van klassieke Vlaamse gerechten in detail beschreven en krijgen de bejaarden elke dag aardappelen met worst en appelmoes, maar dan de niet lekkere versie hiervan.'

- Wat vind je van de beschrijving 'eten als basisemotie'? Ben je het daarmee eens?

2.5 Geen hulp vragen

Marieke speelt niet de hoofdrol in haar eigen leven. Ze laat zich leven door anderen. Deze anderen maken beslissingen voor Marieke die eigenlijk niet goed zijn voor haar. Ze is een ongelofelijk eenzaam figuur. Doorheen het boek krijgt Marieke letterlijk, maar ook figuurlijk veel op haar bord. In haar jeugd werd ze verwaarloosd door haar moeder. Daarna heeft ze problemen in haar relatie met Blok. En wanneer het boek start leeft ze in een huurwagen omdat ze dakloos is geworden. Toch zoekt Marieke in dit boek maar één keer hulp: in hoofdstuk 10 belt ze naar de noodcentrale. Ze krijgt geen hulp want haar problemen worden niet als belangrijk genoeg gezien. Tegen het einde van het boek gaat ze ook naar haar vader, maar die is niet thuis.

- Bij wie en waar had ze nog om hulp kunnen vragen? Zou ze die gekregen hebben, waarom wel/niet? (Bv.: Toen ze een kind was had ze aan haar zussen kunnen vragen of ze mee kon naar haar vader. Ze zouden waarschijnlijk ja gezegd hebben. Of: In het begin had ze aan de visser haar situatie kunnen uitleggen, hij zou misschien geholpen hebben want hij maakte zich zorgen om haar. Hij dacht dat ze zelfmoord had gepleegd...)

- Welke hulp bestaat er voor dakloze mensen, vrouwen die thuis niet goed behandeld worden, mensen met depressie etc. (de problemen die Marieke heeft?) Test de kennis van de groep, je kan dit eventueel ook een opdracht maken door ze dit te laten oplossen.

2.6 Donkere gedachten en depressie

Hoewel de donkere gedachten voornamelijk in het begin van het boek benoemd worden, zoals in hoofdstuk 10 wanneer Marieke de noodcentrale belt, blijft dit in het boek wel aanwezig, zoals bij de nachtmerries die Marieke heeft en de depressie die opvallend wordt naar het einde toe wanneer er een groot contrast is tussen de flashbacks en Marieke die weer wat vat krijgt op haar leven.

- Zou er een waarschuwing in het boek moeten zijn voor de gruwelijke nachtmerries die Marieke heeft? (Hoofdstuk 18, p.81, Blok 'schaaft' Marieke wat bij met zijn vleesmes, Hoofdstuk 46, p.211 Marieke zoekt een rib in haar lichaam) Waarom wel of niet? Vond je deze nachtmerries eng of gruwelijk?
- Is Marieke depressief? Is dit duidelijk zichtbaar? Denk je dat ze altijd al depressief is geweest? Op welke momenten in het boek is Marieke haar depressie het meest aanwezig?
-

Juryleden kunnen online op de boeken reageren. Ga naar www.deleesjury.be, klik op 'Lezen' en dan op de juiste leeftijdsgroep en het boek in kwestie.

Bijlage 1:

HOE VOER JE EEN GESPREK ROND EETPROBLEMATIEK (OOK TOEPASBAAR OP ANDERE MOEILIJKE ONDERWERPEN)

KAVES

- **Kennis en informatie:** zorg dat je beide hebt over het thema
- **Attitudes:** Opvattingen, overtuigingen, meningen, standpunten en visies. Sta open voor verschillende meningen en visies. Hou indien mogelijk je eigen overtuigingen voor jezelf, tenzij je denkt dat het beter is om het te zeggen.
- **Vaardigheden:** communicatievaardigheden, techniek, methode
- **Emoties en ervaringen:** Het is altijd mogelijk dat dit thema erg speelt in de groep. Schrik hier niet voor terug, probeer dit te gebruiken. Emoties en ervaringen zijn toegestaan.
- **Steun:** bronnen, mensen, procedures. Bied bronnen aan voor de jongeren. Lees je in. Wees bewust over de mogelijkheden om de jongeren te helpen.

Andere tips

1. Zorg altijd dat je de deelnemers van dit gesprek kent. Vertrouwen is belangrijk.
2. Zorg voor een open sfeer. Vertrouwen tussen de jongeren is nodig om dit gesprek goed te leiden.
3. Als er jongeren niet over dit onderwerp willen praten, voor om het even welke reden, accepteer dit dan. Zorg dat ze iets anders kunnen doen.
4. Eetproblemen komen vaker voor dan je denkt, bij leerlingen in de groep kan dit ook spelen. Eetproblemen komen ook in vele vormen, kader dit en toon de verschillende vormen ook aan. Dit is niet alleen anorexia nervosa, er bestaan ook andere vormen.

Hetzelfde geldt voor depressie en donkere gedachten.

5. Op deze sites is er veel te vinden over eetproblemen.
 - a. <https://www.anbn.be/over-an-bn/wat-en-wie/>
 - b. <https://www.watwat.be/eten>
 - c. <https://www.watwat.be/gewicht>
- Op deze sites is er veel te vinden over depressie en donkere gedachten.
 - d. <https://www.watwat.be/donkere-gedachten>
 - e. <https://gedragsproblemenindeklas.nl/gedrags-en-ontwikkelingsstoornissen/angststoornissen-en-depressie/>
 - f. <https://www.tegek.be/campagnes/school-en-jongeren/scholenaanbod/take-off>
6. Je moet niet alleen het gesprek leiden, zorg ook dat je goed luistert naar de jongeren en hen met elkaar laat praten.
7. Dit zijn serieuze onderwerpen, dit mag ook zo besproken worden, maar hou ook rekening met de leeftijd van de jongeren. Zorg dat het niet te zwaar wordt.
8. Eindig het gesprek op een niet al te donkere noot.
9. Geef altijd hulplijnen mee!

Bronnen:

<https://bendevanhetboek.com/2021/01/08/94-de-bende-lust-dit-ribbetje-wel/>